

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za državsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Član sekcije J. U. U. plačuje list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. tek. rač. 11.153. Telefon 3112

Stanovska ideologija

Jugoslovansko učiteljsko združenje sklicuje za 31. t. m. sejo svojega glavnega odbora. Na sporodu te seje čitamo med drugimi zanimivimi zadevami tudi točko o učiteljski organizaciji in sicer po sledeči razporedbi: a) bližnji in daljni smotri, b) idejno delo za doseg smotrov organizacije, c) administrativna stran organizacije in d) idejna bližina in sodelovanje.

Priznati je treba brez drugega, da postaja to vprašanje, ki ga jemlje glavni odbor letos v pretres, bolj in bolj pereče in zato res neodložljivo. Če abstrahiramo od celotnega, zgoraj navedenega razpravnega kompleksa njegovo tretjo podtočko, ki govori o administrativni strani organizacije, bo stal glavni odbor glede vseh ostalih vprašanj na docela drugačnem področju. Gre namreč za idejno utemeljitev postavljenih si smotrov ter za idejno bližino in sodelovanje vsega organiziranega članstva na eni, ter sodelovanje z drugimi organizacijami na drugi strani.

Poudarimo predvsem eno resnico: v izključno stanovskih organizacijah, ustanovljenih v prvi vrsti za varstvo in pospeševanje pravnih in gmotnih interesov njihovih članov, tvori ideološka stran vedno njihovo Ahilovo peto.

Z ozirom na osnovno načelo takih organizacij, po katerem mora biti vsakemu članu zagotovljena popolna enakopravnost ter svoboda vesti in mišljenja, na čiji podlagi sloni tudi naše združenje, obstoja vedna nevarnost kolizije med tako pojmovano osebno svobodo in skupno stanovsko ideologijo.

Vodstvo organizacije mora trajno imeti pred očmi to nevarnost. Kjer so združeni ljudje različnih svetovnih in političnih nazorov, je potrebna skrupulozna previdnost na vse strani.

Če drži to pravilo za vse strokovne organizacije s heterogeno usmerjenim članstvom, velja za našo učiteljsko organizacijo še v prav posebnih meri.

Odkod ta opasnost ravno v učiteljski organizaciji?

Iz enostavnega razloga, ker je poleg zgolj pravnih in gmotnih vprašanj prisiljena — hočeš nočeš — zavzemati stališče tudi napram šolski politiki ter duhovni in tehnični organizaciji šolstva v državi.

Šolsko vprašanje je pa eminentno kulturno vprašanje, in vsa kulturna vprašanja so bila, so in bodo v vseh časih vprašanja vesti, enunciacije svetovnega nazora. V stadiju realizacije preidejo zato na politično področje. Od tod aksiom, da bo ostala šola vedno politična.

Iz tega dejstva izhaja z vso logično neizprosno za učiteljsko organizacijo, ki ne more stati brezbržna ob vsakočasni šolski politiki, da se ob fiksiranju svoje stanovske ideologije omeji na tisto področje splošnega šolskega vprašanja, ki je več ali manj neodvisno od svetovnonazorne osnove. Vzgojni šolski smotri ostanejo svetišče, kamor unificirana učiteljska organizacija ne sme položiti svoje roke. Vsa poizkus v tej smeri mora v organizaciji nujno izzvati odpor pri najboljših članih, ki bi se za tako veliko žrtev, to je žrtev resignacije na zvestobo napram lastnemu boljšemu prepričanju ne mogli nikdar odločiti za sodelovanje povsod tam, kjer bi si organizacija po kakem večinskem principu lastila pravico posegati v najintimnejšo stran osebnosti svojih članov.

Enotna strokovna učiteljska organizacija ne more biti v duhovnem pogledu nikdar tako homogena, da bi se smela spuščati v reševanje kulturnih nalog, ki suponirajo enotno življenjsko in svetovno naziranje ter iz tega izviračo politično opredeljenost. To je brez dvoma najšibkejša stran vsake take organizacije in zato smemo upati tudi od našega glavnega odbora, da ne bo pri svojih enunciacijah nikdar prezrl tega dejstva.

Iz te činjenice izhaja pa za našo organizacijo eminentno kulturno poslanstvo in sicer v vzpajanju širokogrudne medsebojne tolerance, kulturne vrednote, ki bi morala biti lastna vsakemu resnično izobraženemu in plemenitemu človeku in ki je — žal — v naših dneh vedno redkejša cvetka človečanske kulture.

Potreba take vzgoje postaja danes kategorični imperativ vseh javnih delavcev. Vedno pogostejši ogabni primeri denunciacij, stremstva, sporov, politične in zgolj človeške nestrpljivosti med člani organizacije na eni, ter med izobraženstvom in širokimi sloji prebivalstva na drugi strani, pričajo o globoki demoralizaciji današnjega človeštva.

Kakor je resnica, da nosijo sedanje razmere levji del krivde na splošni kulturni degeneraciji, ni nič manj res, da se bo mogla ta kulturna spačenost zajeziti le ob junaškem protikutu in prizadevanju najboljših izmed človeškega kolektiva. Spoštovanje človeške osebnosti in prepričanja ter lojalno sodelovanje je povsod, kjer obči interes to zahteva, tvori visok cilj, vreden nenehnega stremjenja vsake prave kulturne organizacije.

Tu se odpira široko polje vzgojnega dela naše organizacije, to bodi tudi ogelni kamen

naše stanovske ideologije. Tega dela ne more ovirati še tolika duhovna heterogenost organiziranih članov, nasprotno: na tem terenu se bodo znašli pri skupnem delu najboljši kulturni delavci iz vseh taborov in ustvarili enotni organizaciji oni moralni temelj, ki je koncem koncev najboljša jamstvo za konsolidacijo medsebojnih članskih odnosov in s to v zvezi za uspešne nastope v boju za naše pravne in gmotne koristi.

Kar bi šlo preko tega nekako propedeutičnega okvira naše kulturne ideologije, bi moglo zavesti našo organizacijo v nevarne vode, polne vrtincev in usodnih podtalnih pretresov.

Ob tej priliki ne bi končno hoteli brez opozoritve mimo še nekakega važnega razloga, ki govori za tako rezervirano stališče na vodilnem mestu naše organizacije.

Po ponovnih izjavah z najvišjih odločujočih mest smemo upati, da se resno pripravljajo povratek v najširše demokratiške oblike našega javnega življenja. Ta preobrazba bo nedvomno mogočino vplivala tudi na organizacijo ureditev našega združenja. Osebnopripravljenost posameznikov bo stopilo zopet v ospredje organizacijskih nalog in bo iskalo v svobodnih demokratičnih oblikah primerne

O reorganizaciji obrtno nadaljevalnih šol

Pod tem naslovom je priobčil v »Slovenca« od 9. maja 1936. neki J. O. članek, ki je v naslovu mnogo več obetal nego je v vsebini povedal. Iz članka samega je razvidno, da ga je pisal lajik, ki ne pozna niti razvoja niti ustroja obrtno nadaljevalnih šol. Prav zaradi tega smatramo za potrebno podati k temu članku nekaj pripomb.

V »Učiteljskem tovarišu« smo lansko leto, ko je izšla nova uredba o obrtno-nadaljevalnih šolah razpravljali, kako zelo je s to uredbo prizadeto to šolstvo v Sloveniji. Nova uredba, ki bi morala dvigniti to šolstvo, da bi se dvignil tudi kulturni nivo našega obrtnika, pomenja prav za prav začetek konca obrtno-nadaljevalnega šolstva pri nas. — Glavno določbo te uredbe, ki bo povzročila popolno propast tega šolstva vsebuje člen 39., ki določa, da se sme vajenec, ki je dovršil prvi razred meščanske ali višje narodne šole, vpisati v drugi razred obrtno-nadaljevalne šole, a oni, ki je dovršil drugi razred meščanske ali višje narodne šole sme stopiti naravnost v tretji razred obrtno-nadaljevalne šole. Analogno tem določilom sledi, da oni, ki je dovršil tretji razred omenjenih šol ni obvezen posegati obrtno-nadaljevalne šole.

Vsi učitelji, ki imajo večletno prakso na teh šolah, predvsem v mestih, vedo, kako veliko je število vajencev s tako predizobrazbo. In letošnji padec števila učencev na obrtno-nadaljevalnih šolah gre deloma tudi že na račun omenjene določbe. Da pa ni padec še večji je vzrok v tem, ker se mnogi še niso posluževali določbe uredbe in to iz enostavnega razloga, ker zanje niso vedeli.

Ta ugotovitev je nujno potrebna ako se hoče govoriti o kakršnikoli reorganizaciji obrtno-nadaljevalne šole.

Nihče menda ne more trditi, da se ni razvijalo obrtno-nadaljevalno šolstvo v Sloveniji v pravilno smer. Doseglo je višino, kakršne ne moremo opaziti nikjer v naši državi. In kdo je vodil doslej to šolstvo, kdo poučeval, kdo ga je dvigal in si prizadeval, da ga spopolnjuje. — Učitelji so bili tisti, ki jim sedaj pisec indirektno odreja sposobnosti, da bi še nadalje delovali na teh šolah. Vedno je šlo naše stremljenje za tem, da naj se obrtno-nadaljevalno šolstvo dviga, in smo tudi ob sprejetju omenjene uredbe poslali na merodajna mesta utemeljene predloge, da naj se za to šolstvo navedene določbe ne vnašajo v novo uredbo. Osnovnošolsko učiteljsko je bilo tisto, ki je osnovalo in doslej vodilo vse obrtno-nadaljevalne šole in danes, ko je prav za prav ogrožen obstoj tega šolstva zaradi že omenjenih določb, se pojavi tak klic po reorganizaciji obrtno-nadaljevalnih šol, ki pa ne govori o nikaki reorganizaciji, marveč konfuzno iznaša nekaj misli, ki se nikakor ne morejo smatrati kot predlog za reorganizacijo obrtno-nadaljevalnih šol. Nasprotno, iz njih se kaže povsem jasna tendenca nekih sebičnih interesov! Navedemo naj le dva odstavka iz tega članka:

»Predvsem je treba čim bolj specializirati posamezne obrtne stroke ter deliti splošne teoretske predmete od strokovnih. To bi se dalo napraviti v mestih, posebno v Ljubljani, kjer imamo okrog 1000 vajencev. Namen pouka mora biti, da se vajenec izobrazbi v doseg pomočnika. Iz praktičnega življenja vidimo, kako potrebno je vajencu znanje knjigovodstva, spisja, trgovske kalkulacije, korespondence in d. Če bo pomočnik hotel postati mojster, bo potrebno uvesti posebne tečaj. Pouk v obrtno-nadaljevalnih šolah pa se vrši tako vsestransko v tako skopu odmerjenem času (8 ur tedensko), da ne more voditi do uspeha.

terena za svoje uveljavljanje, kajti učiteljski stan se ne more že po svojem poklicu zadovoljiti z ozkim okvirom unificirane stanovske organizacije. Zahteva po taki organizacijski obliki, ki bo nudila možnost učiteljem istega svetovnega naziranja, razpravljati med seboj o organizaciji šolskega sistema, je tako elementarna in samoobsebi umevna, da bo učiteljsvo izbrabilo vsako možnost, ki mu jo bo nudila bodoča demokracija, da nastopajo kot enakopravni državljani in upravičeni aspiranti na kulturno sodelovanje v narodu v smislu svoje ideologije.

Kakorkoli: naj se izvrši ta pregrupacija v okviru sedanje enotne organizacije ali v obliki zveze samostojnih svetovnonazornih učiteljskih organizacij, eno je gotovo: že danes mora stremeti vodstvo naše organizacije za tem, da ustvari za bodočo organizacijo obliko jugoslovanskega učiteljskega idealnega terena uspešnega skupnega dela. Brez globljih pretresov in občutne škode se bo zgodilo to le tedaj, če se omeji v svojem hotenju na zgolj nevtralna tla stanovske politike. Problem je pa v tem, da se najde na takem terenu maksimalen program, kajti čim več skupnih interesov družijo heterogene člene v organizacijski verigi, tem trdnejša in potrebnjša je njena eksistenca.

L. G.

VSEBINA:

Stanovska ideologija.

O reorganizaciji obrtno nadaljevalnih šol. Zatiiranje jetike po šoli. Nabiralna akcija. Mi in I. mednarodni kongres za glasbeno vzgojo v Pragi.

»Prosvetni zbornik.«

LISTEK: Bilo je sedem suhih let.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Šolski radijo. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

za stavbne obrte, za ženske oblačilne obrte in za frizersko in jestviničarsko stroko.

K drugemu delu pa, kjer govori, da bi morali poučevati na teh šolah izključno strokovnjaki, ki poznajo posamezne stroke v vseh podrobnostih (mojstri?), bi morali pripomniti, da je prav za te vrste šol nujno potrebna pedagoška usposobljenost; tudi je treba strogo ločiti teoretično znanje od praktičnega, ki ga dobij vajenec itak v delavnici. Nekaj drugega bi bilo, če bi bilo mogoče obrtno-nadaljevalnim šolam priključiti vzorne delavnice, tja bi pač spadali izključno najboljši mojstri, ker bi morali vajenci tam praktično izvršiti delo, ki so ga teoretično predelali v šoli. Toda finančni razlogi nam bodo žal najbrže še dolgo časa branili izvedbo takega načina pouka in moramo danes računati le z obstoječim.

Ker pa omenja pisec, da more le tak učitelj nuditi pravo znanje, ne pa kot dandanes, ko gre največkrat le za skromen honorar ... bi si dovolili vprašati pisca, kje je bil takrat, ko so učitelji snovali obrtno-nadaljevalne šole, kje je bil takrat, ko so jih učitelji urejevali in dvigali, da je danes zmožen takih trditve. — Ali je morda to predlog za reorganizacijo obrtno-nadaljevalne šole? Ali ni prav v tem stavku prikrita sebična tendenca zaradi katere je bil članek napisan?

In prav zaradi tega ker govori pisec o reorganizaciji obrtno-nadaljevalne šole, ne da bi predlagal res kako reorganizacijo tega šolstva moramo slutiti, da ima ta članek povsem drugo ozadje. — Odklanjamo pa najodločnejše slične napade na učiteljsvo, ki mu edinemu gre zasluga, da je obrtno-nadaljevalno šolstvo na današnji višini. — Tudi učiteljsvo je za dvig in pravo reorganizacijo tega šolstva, toda to bo mogoče izvesti le če se najprej ukinejo omenjene določbe. Na to naj se dela, ker bo sicer naraščaj v obrtno-nadaljevalnih šolah, v kolikor ga še bo, od dne do dne slabši — in s takim naraščajem bo vsak dvig in zboljšanje obrtno-nadaljevalnih šol na boljše izključena.

Zatiiranje jetike po šoli

Jetika je kužna bolezen, ki se širi le po okuževanju z malimi klicami, bacili. Mi vsi se prej ali slej okužimo, toda le nekateri izmed nas dejansko zbole. Glede okužbe in obolenja velja tole razmerje: čim krepkejši in bolj strupene so klici tuberkuloze, čim več in bolj rano v mladosti jih zaide v telo, čim šibkejši je človek v času infekcije, tem prej in tem huje more zboleti.

V prvih letih starosti, zlasti pri dojenčku, nastopi obolenje prav pogosto po okužbi in je potem nastala bolezen v visokem odstotku smrtna. Okrog šestega leta starosti, torej ob vstopu v šolo, je mladi organizem, ki živi v urejenih razmerah, že toliko učvrščen, da resnejše obolenje po okužbi redkeje nastane, pač pa v času doraščanja ali pubertete (od ca. 12. do 18. leta) smrtnost zopet nekaj naraste. Vedno, zlasti za mlado telo pa velja: šibko, slabokrvno, slabo hranjeno telo mnogo prej zapade obolenju po okužbi, bodisi, da je na novo okuženo, bodisi, da se razpalijo prejšnja prikrita bolezenska ognjišča.

Na tej osnovi se vrši tudi sprečevanje jetike po šolah. Tu je prva naloga: kužne vire (ljudi z odprto jetiko) je treba nemudoma odstraniti, kar velja za obolele otroke in učiteljske moči, za druge uslužbence v šoli kakor tudi za njih svoje in stanovalec. Zalostni primeri iz življenja nam živo dokazujejo, kako krute in težke so lahko posledice radi kršenja tega zdravstvenega načela.

V zvezi s tem vprašanjem je neizogibna naloga in dolžnost urejene ljudske družbe, da imajo iz šole odstranjeni oboleni tudi dejansko priliko za redno daljšo zdravljenje odnošno eksistenco sploh. V tem oziru razmere pri nas nikakor še niso povoljne, druge moderne države severa in zapada Evrope prednjačijo. Bolehanje za tuberkulozo povzroča marsikdaj več ko enoletno nesposobnost za službovanje; naši državni uslužbenci, med njimi učiteljske moči, so potem v taki bolezni na cesti ali pa so upokojeni s skromno penzijo. Podobno ima tudi bolna šolska mladina premalo prilike za zdravljenje, odnosno

za okrepitev v ogroženem zdravstvenem stanju.

Boj proti jetiki v šolah je del splošne borbe proti tuberkulozi in se morajo zdravstvene naloge te vrste reševati le v okviru celokupnega problema.

Da pa se zanesljivo dozna, kdo izmed učiteljskega šolske mladeži, uslužbencev, stanovalec je bolan in kužen, so potrebne redne, po možnosti strokovno-zdravniške preiskave na najbolj svobodni in praktični način, tudi z rentgenom, tako ob začetku šolskega leta, med šolskim letom pa vsaj v kolikaj sumljivih primerih. Prav posebno pozornost je treba posvetiti mladeži iz družin z jetiko staršev ali drugih družinskih članov. Konstitucija (notranji telesni ustroj) in po njej podana večja ali manjša sprejemljivost za jetiko so pomemben činitelj pri event. razvitku tuberkuloze. Ob tej priliki je važno omeniti, da je možnost za okužbo pri obolelih otrocih včasih podana že prav rano, ko še ni večjih kužnih ognjišč ali ran v pljučih; telesne tkanine pri otroku so namreč za kužne klice lažje propustne kot pri odraslih.

Odgovoriti je tudi treba na vprašanje: Ako se končno vsi okužimo, kaj je torej boljše, nikdar se okužiti ali pa le malo se okužiti ob primernem času? Odgovorimo tako-le: dokler je pri nas in na svetu dovolj jetike ter jetičnih kužnih virov, toliko časa je neizogibno treba računati na možnost okužbe, želimo pa, da se okužimo v povoljnem času, ko je telo za bolezen manj občutljivo in do vzveto. Navadno se vzame čas od 6. do 10. leta, torej prva šolska doba, kot za infekcijo še dokaj dovoljen, vendar mora biti mlado telo dobro razvito, dobro hranjeno in negovano po splošnih zdravstvenih načelih. Zato je druga naloga boja proti jetiki v šoli, da s svoje strani gleda na to, da bo šola obiskovalca le primerno razvita in dovolj krepka mladež, da je z učenjem čim manj obremenjena. Tolkokrat vidimo, da mladina začne slabeti po vstopu v šolo, ker ji potem sprejemljeni splošni zdravstveni pogoji ne zadoščajo več. Po-